

GITA DRUNGILIENĖ

Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka

„Bibliotekai labai svarbu žinoti, ką jos skaitytojai pageidauja“: Lietuvos mokslų akademijos biblioteka 1950–1960 m. skaitytojų akimis

Anotacija: Straipsnyje nagrinėjama Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos (tuomet – Lietuvos TSR mokslų akademijos bibliotekos) 1950–1960 m. skaitytojų „Pageidavimų knyga“, kurioje atskleidžia to meto skaitytojų poreikiai ir lūkesčiai, jų aptarnavimo ir darbo Bibliotekoje vertinimas.

Esminiai žodžiai: Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka; skaitytojai; skaitytojų aptarnavimas; skaitykla; „Pageidavimų knyga“.

Šiuolaikinės bibliotekos pagrindinė ir svarbiausia funkcija yra skaitytojų (dabartiniais terminais – vartotojų) aptarnavimas [25, 95], tuo pačiu vis didesnę svarbą įgyja bibliotekos ryšys su skaitytojais [25, 99]. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka (anuomet – Lietuvos TSR mokslų akademijos biblioteka) dar sovietmečiu siekė skaitytojų grįžtamojo ryšio, sužinoti ir tinkamai atliepti jų poreikius, nes „bibliotekai labai svarbu žinoti, ką jos skaitytojai pageidauja“ [6].

Lietuvos TSR mokslų akademijos bibliotekos (toliau – LMAB) skaitytojų aptarnavimas ankstyvuoju sovietmečiu yra pristatytas to meto informaciniuose tekstuose [17, 29–34 ir kt.], aptartas atsižvelgiant į Bibliotekos istoriją [19, 433–452; 22, 15–40], o skaitytojų santykis su Biblioteka kol kas netyrinėtas (šiek tiek žinių galima rasti pavieniuose skaitytojų atsiminimuose [23]). Tiriant skaitytojų ir LMAB ryšius, ypač vertingas šaltinis yra Bibliotekos Rankraščių skyriuje (toliau – LMAVB RS) saugoma 1950–1960 m. šios Bibliotekos skaitytojų „Pageidavimų knyga“ [21]. Ši A4 formato sąsiuvinį sudaro 10 prirašytų lapų su 56 pageidavimais, skundais ir padėkomis lietuvių ir rusų (trečdalis įrašų) kalbomis. Šios „Pageidavimų knygos“ įrašų laikas iš esmės sutampa su Bibliotekos direktoriaus Stasio Brašiškio vadovavimo (1950-09-01–1963-06-16) laikotarpiu [16, 13]. „Knygoje“ įrašytą skaitytojų nuomonę iš dalies papildė to paties laiko Bibliotekos sienlaikraštyje „Akademijos bibliotekininkas“ spausdinta informacija.

Šiame straipsnyje, remiantis minėta „Pageidavimų knyga“, siekiama pažiūrėti į Biblioteką tuometinių skaitytojų akimis: atskleisti, kokie buvo XX a. 6 dešimtmečio LMAB skaitytojų lūkesčiai ir poreikiai, kaip jie vertino skaitytojų aptarnavimą ir darbo sąlygas Bibliotekoje, kas jiems buvo svarbu.

Baigiantis antrajam pasauliniam karui 1944 m. rudenį LMAB vėl atsivėrė skaitytojams ir ėmė sparčiai augti, nuolat gausėjo ir jos skaitytojų. 1950 m. Biblioteka sulaukė 700 skaitytojų,

o po dešimties metų jų jau buvo tris kartus daugiau – 2300 [19, 450 (2 lentelė)]¹. Atsižvelgiant į skaitytojų poreikius, įrengtos naujos skaityklos: 1959 m. veikė Bendroji (100 vietų), Periodikos (40), Rankraščių (10) bei Senų, retų ir kartografijos leidinių (10) skaityklos, vienu metu galėjusios priimti 160 skaitytojų [17, 31–32]. Tapusi Mokslų akademijos (toliau – MA) padaliniu, „[b]iblioteka, visų pirma, tenkina Mokslų akademijos darbuotojų reikalavimus, tačiau tuo pat metu ji atveria savo duris ir kitų įstaigų mokslo darbuotojams, dirbantiems mokslo, kultūros-švietimo darbą, gamybos racionalizatoriams“ [17, 5]. Tad pagal Bibliotekos taisykles čia galėjo skaityti MA ir jos institutų darbuotojai, aukštųjų mokyklų dėstytojai ir aspirantai, kitų įstaigų darbuotojai, dirbantys mokslo tiriamąjį, politinį, švietimo ir gamybos darbą bei aukštųjų mokyklų studentai-diplomantai [17, 57]. Tokios skaitytojų grupės išryškėjo ir vartant minėtą „Pageidavimų knygą“. Joje pasirašė mokslininkai iš Istorijos ir teisės, Biologijos, Gyvulininkystės ir veterinarijos, Chemijos ir cheminės technologijos institutų; dėstytojai ir studentai iš Lietuvos ir TSRS (Leningrado (dabar – Sankt Peterburgas), Krasnoznamensko (Kaliningrado sr.)) aukštųjų mokyklų; mokytojai, inžinieriai, redaktoriai (Valstybinės grožinės leidyklos, Lietuvos radijo ir kt.) ir kiti skaitytojai.

XX a. 6 dešimtmečio LMAB skaitytojų „Pageidavimų knygos“ įrašų temas galima išskirti į kelias grupes: 1) ūkinio-techninio pobūdžio, arba, kalbant šiuolaikiniais terminais, fizinės prieigos (dėl darbo sąlygų, pagalbinių priemonių, Bibliotekos erdvių panaudojimo); 2) dalykinio pobūdžio, arba intelektualinės prieigos (dėl skaitytojų aptarnavimo, Bibliotekos darbo metodų, katalogų, užsakymų, leidinių) klausimai. Pirmos grupės problemų skaitytojai iškėlė kiek mažiau nei dalykinių, bet jos labiausiai veikė skaitytojų darbingumą, darbo komfortą.

Iš techninių problemų pirmoji ir dažniausiai minima – šilumos trūkumas Bibliotekoje. Jau 1950 m. lapkričio 21 d. skaitytojas skundėsi, kad skaitykloje ypač šalta vakaro valandomis (tenka dirbti su paltais, stingsta rankos), kai neveikia garinis šildymas, o kitas tądien sušalęs skaitytojas siūlė Biblioteką pradėti kūrenti nuo ankstyvo ryto [21, lap. 2]. Šilumos Bibliotekoje pritrūkdavo net vėlyvą pavasarį – balandžio pabaigoje (1954 m.) tuo buvo nepatenkintas Krasnoznamensko pedagogas-aspirantas [21, lap. 5] bei keturi jauni mokslininkai iš MA institutų (Biologijos – R. Bagdonaitė, Dž. Šukienė, Gyvulininkystės ir veterinarijos – G. Šuopaitytė ir kt.) [21, lap. 5v]. Kitų metų gegužę dėl šalčio skaitykloje (+15°) besiskundusiam skaitytojui Biblioteka tegalėjo pasiūlyti „šilčiau apsirengti“, nes patalpų kūrenimas įstatymų buvo numatytas tik iki balandžio 15 d. [21, lap. 6]. Sprendžiant iš „Pageidavimų knygos“, šalčiausia diena Bibliotekoje buvo 1956 m. spalio 10 d. Tądien skaitykloje dėl žemos (tik 12° šilumos) temperatūros ir šalančių rankų skaitytojai negalėjo dirbti, o aspirantė Raibytė (?) piktnosio: „Reikėtų patalpas apšildyti taikantis prie klimatinėms sąlygoms, bet ne popierinių nuostatų“² [21, lap. 9]. (Visgi iš Bibliotekos atsakymo paaiškėjo, kad tądien buvo remontuojama katilinė). 1958 m. spalį skaitytojų sveikatą ir jai kenkiantį šaltį pabrėžė Vilniaus valstybinio pedagoginio instituto docentas M. Smolkinas (esą Bibliotekos direkcija taupo anglis, nors reikėtų rūpintis žmonių sveikata), ironizuodamas, kad gražioje ir didelėje LMAB salėje yra šalčiau nei gatvėje, kur tenka išeiti pasišildyti, o dėl šalčio mažėja skaitytojų [21, lap. 11]. Šilumos trūkumo tema skamba beveik penktadalyje įrašų. Šalta Bibliotekoje buvo vėlyvą rudenį ir pavasarį (spalį–lapkritį, balandį–gegužę), minima būtinybė dirbti su viršutiniaisiais rūbais, dėl šalčio stingstančios rankos, o keliais atvejais nurodyta temperatūra skaitykloje tesiekė 12–15 laipsnių šilumos.

1 Beje, gausiausiai Biblioteką skaitytojai lankė 1989 m. – tuomet jų sulaukta net 28 264, neskaičiuojant institutų bibliotekų [22, 32].

2 Čia ir toliau šaltiniai cituojami tiksliai, išsaugant originalo rašybą, skyrybą ir stilių.

Triukšmas Bibliotekoje – dar viena skaitytojų nusiskundimų tema. 1950 m. gruodį du skaitytojai pageidavo „bent minimalinės tylos“, kurią trikdo specialiojo fondo³ durų varstymas ir darbuotojų ginčai, garsūs pasikalbėjimai, parodų agitacija ir kiti pašaliniai pokalbiai, garsūs vaikščiojimas. Skaityklos vedėja Adolfina Janulevičiūtė sutiko su šiuo priekaištu, bet būklę sunkiai sekėsi pakeisti („Skaitykloje parodos rengėjai daug ir garsiai kalbasi, daug kartų įspėjau“ [21, lap. 2v]). Su ta pačia problema susidūręs kitas skaitytojas bandė pamokyti: „Keista, kad tokioje bibliotekoje, kaip mokslų akademija tokios blogos darbo sąlygos. Bibliotekos tarnautojams reiktų pasimokyti iš kitų bibliotekų, kaip Sveikatos aps. ministerijos, universiteto, kur visą laiką viešpatuoja absoliuti tyła“ [21, lap. 3v]. 1955 m. vasaros pabaigoje tylos pasigedo vadovėlių lenkų kalba redaktorius S. I., tik šįkart triukšmo šaltinis buvo už Bibliotekos ribų. Skaitytojas piktinosi po skaityklos langais garsiai grojančiu rupu ir ausį rėžiančiomis senomis, sugedusiomis plokštelėmis, dėl ko esą sunku susikaupti, o uždarius langus – labai tvanku [21, lap. 6v]. (Kaip paaiškėjo iš Bibliotekos prierašo, plokštelių melodijos sklido iš Neries parkrantėje įsikūrusios laivų prielaukos.) Tad skaitytojai daugiausia skundėsi dėl darbuotojų, ypač parodų rengėjų, keliamo šurmulio. Parodos (mokslinės-teminės, jubiliejinės) ir ekspozicijos LMAB buvo išties svarbi veiklos dalis, skirta atskleisti savo fondus bei skleisti politinę propagandą⁴, nuo 1955 m. Bendrojoje skaitykloje veikė itin populiari naujų knygų ekspozicija (apie ją toliau), tad dėl ankštų patalpų šis triukšmas buvo neišvengiamas.

Skaitytojai atkreipė dėmesį ir į šviesos trūkumą Bibliotekoje. Antai Eksperimentinės medicinos ir onkologijos instituto jaunesnysis mokslinis bendradarbis skaityklos apšvietimui pasiūlė individualias stalines lempas, pabrėždamas higienos normas: dirbančiam turi būti pakankamai šviesu, šviesa kristi iš kairės pusės be šešėlių nuo stalo pertvaros ar paties skaitytojo [21, lap. 10v]. Atsakydama Biblioteka paminėjo esamas galimybes: „Stalė yra įjungtos lempos ir skaitytoji prašant, reikia įjungti“.

„Pageidavimų knygoje“ atsispindi ir rūbinės tvarka. Antai, 1952 m. žiemą Bibliotekoje skaitęs Vilniaus grožinės literatūros leidyklos (dabar – „Vaga“) vyresnysis redaktorius Domas Urbas, remdamasis patogumu ir estetika, prašė: „Būtų gera, kad atėjusiems skaitykloje dirbti būtų kur pasidėti viršutinius drabužius (kailinius, paltus, kepures, kaliošus...). Taip, kaip dabar yra, tai nelabai patogiu ir truputį lyg nedailu“ [21, lap. 4]. Matyt, tuomet rūbinė Bibliotekoje nebuvo įrengta⁵, bet būklė greitai pasikeitė: po poros metų kitas skaitytojas piktinosi, kad viršutinius drabužius palikti rūbinėje tenka netgi trumpam užėinant į skaitykloje įsikūrusį abonementą. Pastarojo skaitytojo pastabai ir siūlymai („Ar negalima būtų ši bibliotekos skyrių iškelti iš skaityklos arba panaikinti šį niekam nereikalingą formalumą“) Biblioteka iškart pritarė („Kurie į namus ima knygas, nereikalauti nusirengti paltus“) [21, lap. 5v], o štai kito skaitytojo pageidavimas į skaityklą užėiti su portfeliu, nes „taip patogiau“, buvo kategoriškai atmestas („Taisyklės neleidžia“) [21, lap. 6v].

XX a. 6 dešimtmečio skaitytojų pageidavimai, susiję su Bibliotekos interjeru, atskleidžia ir to meto inteligentų gyvenimo būdą. Jau pirmajame įrašė skūstasi: „[d]idelis nepatogumas skaitytojams, kad skaitykloje nėra laikrodžio. Ne visi ir ne visados turi savo laikrodį: jo nesant negali žinoti kiek gali pasilikti skaitykloje“ [21, lap. 2]. Po metų tokį pat poreikį išsakiusiam skaitytojui

3 Specialiuosius fondus, vadintus „Specfondais“, – specialius išimtus iš apyvartos literatūros saugojimo skyrius – penkiose Vilniaus ir Kauno bibliotekose 1941 m. gegužės 28 d. LKP(b) CK nutarimu turėjo įsteigti Švietimo liaudies komisariatas kartu su Glavlitu (Vyriausiąja literatūros valdyba) [26, 223].

4 Bibliotekos direktorius Juozas Jurginis darbuotojų susirinkime kalbėdamas apie ideologinio darbo pagerinimą, piktinosi: „Skaitykla neatliko knygos propagandos, naujai gaunamos knygos būdavo retai keičiamos, keičiamos nereguliariai ir ne visada vykusiai parenkamos politinio aktualumo požiūriu“ [18, 84].

5 „Kadangi pas mus nėra saugotojo etato, tai paltus ir portfelius [darbuotojams – G. D.] leidžiama neštis į darbo kambarius“ [3].

Apanauskui Biblioteka pažadėjo jį patenkinti, kai pagal planą bus gauta pinigų [21, lap. 3v]. Vėliau tokių prašymų nebeapsitaikė, tad, matyt, Bibliotekoje 1951–1952 m. sandūroje sieninis laikrodis buvo įrengtas. 1951 m. vasaros pradžioje siūlymų dėl Bibliotekos erdvių ir interjero detalių pateikė Vilniaus valstybinio dailės instituto ir Valstybinio universiteto docentė dr. Halina Kairiūkšytė-Jacinienė. Docentė pasiūlė vasarą leisti skaityti skaityklos balkone bei įrengti viešą sieninį veidrodį lankytojams „apsitvarkyti“, kurio nesant kenčia Bibliotekos įvaizdis⁶. O štai 1956 m. žiemą skaitytojų grupelė susirūpino dėl prastai prižiūrimų Bibliotekos gėlių: „Gėlės kambarį ne tik puošia, bet ir švarina patalpose orą. Dabartiniu metu siekiama netgi fabrikuose auginti kambarines gėles. Tuo tarpu Mokslų akademijos skaitykloje jos baigiamos naikinti. Dėl mažo indo baigia nykti kažkada buvusi puiki filodendra ir eilė kitų gėlių. Nejaugi negalima padaryti medinę dėžę persodinti šią puikią gėlę?“ [21, lap. 8]. Tad Bibliotekos lankytojai rūpinosi ne tik darbo komfortu, bet ir Bibliotekos erdvėmis, estetika, teikdami pageidavimų ir dalykinių patarimų.

Daugumą „ūkinių“ skundų apibendrino skaitytoja R. Mikšytė 1956 m. lapkričio 3 d. Bibliotekos sienlaikraštyje: „Pastaruoju metu skaitykla ėmė tuštėti – darbo sąlygos čia žymiai pablogėjo. Mokslų akademijos bibliotekos skaitykloje darbo sąlygos žymiai blogesnės negu Universiteto ar kitose skaityklose, jos nepalyginamos su Maskvos ar Leningrado bibliotekomis, kur tikrai viešpatauja absoliuti tyla, ramybė, šviesa ir šiluma“. Anot jos, triukšmą kelia zirziančios dienos apšvietimo lempos, terškiančios spausdinimo mašinėlės, skaityklos patalpose įrengtas abonementas ir katalogai, menkai izoliuotos telefono būdelės, o visa tai „[...] lengvai palaužia ir geležinės koncentracijos bei valios dėmesį“. Skaitytoja negailėjo patarimų dėl šildymo suregulavimo („dabar čia vieną dieną tenka dirbti vienmarškiniams, o kitą – kailiniuotiems“), žingsnius sugersiančių minkštų takų, stalinių lempų įrengimo, o garsiai kalbančius ar ne vietoje užkandžiaujančius skaitytojus siūlė įspėti ar net atimti teisę naudotis Biblioteka [20]. Beje, daugumą trūkumų matė ir patys darbuotojai. 1957 m. Bibliotekos sienlaikraštyje rašoma: „Skaityklos darbuotojai iškelia nemažai pageidavimų bibliotekos ūkio skyriui: kad skaityklos grindys būtų pataisytos ir einant netraškėtų, kad balkono apipavidalinimas būtų dailesnis, būtų nupirkta gėlių, seni baldai pakeista naujais ir pan.“ [10], panašūs skundai dar kartą įrašyti po poros metų [24, lap. 35]. Dabartinės pandemijos sąlygomis itin aktuali atrodo 1955 m. įrašyta pastaba dėl dezinfekuojamų fondų ir skaitytojų grąžintų knygų: „[b]ibliotekoje nepakankamai rūpinamasi knygos higiena. Todėl nukenčia skaitytojų ir darbuotojų sveikata bei knygų apsauga“ [14, lap. 29]. Tad ir pati Biblioteka stengėsi skaitytojų darbo sąlygas padaryti patogesnes ir jaukesnes, pagal galimybes atsižvelgti į skaitytojų pageidavimus, kurie kartais būdavo visiškai beprasmiški, pavyzdžiui, kad „Pageidavimų knyga“ gulėtų ne ant lango, o ant stalo [21, lap. 7].

1950–1960 m. LMAB skaitytojų „Pageidavimų knygos“ kitus įrašus galima priskirti dalykiniams arba intelektualinės prieigos klausimams – tai atsiliepimai apie skaitytojų aptarnavimą, katalogus, Bibliotekos darbo laiką ir metodus.

Biblioteka dažnai susidurdavo su skaitytojų prašymais dėl Bibliotekos atskirų skyrių darbo laiko ilginimo. Antai, Vilniaus valstybinio pedagoginio instituto studentų mokslinės draugijos narys Antanas Šidlauskas apgailestavo, kad skaityklos darbo laikas sutampa su paskaitų

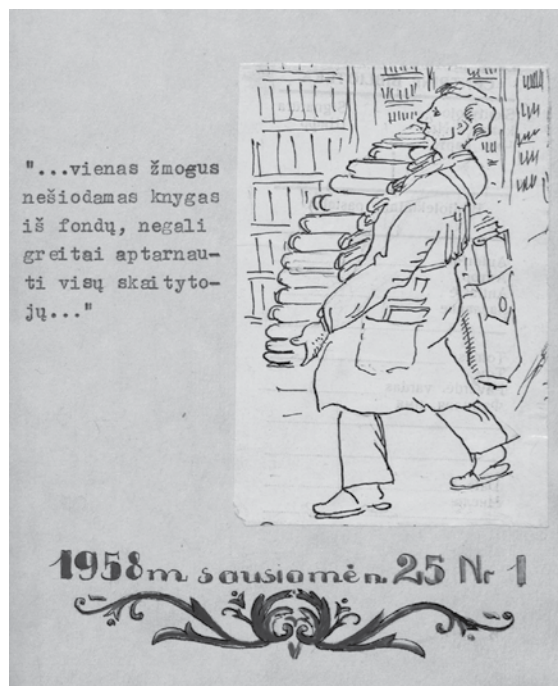
6 „Skaityklos lankytojai būtų labai dėkingi bibliotekos valdybai, jei jiems būtų suteikta galimybė ateinančios vasaros šiltomis ir giedromis dienomis skaityti ir dirbti ne pačioje Skaityklos salėje, bet ant balkono-terasės. Skaityklos lankytojai galėtų tuomet bent tuo būdu, nenutraukiant savo darbo, naudotis saule, kvėpuoti tyru oru. Prašome Bibliotekos valdybą maloniai atsižvelgti į mūsų pageidavimą ir pastatyti ant balkono vasarai bent kokį kad ir senesnį stalą (atkalus ir atidarius patogumui centrinės skaityklos duris, kurios dabar tebėra užkaltos). Ta proga turiu čia taip pat pridurti, kad Mokslų Akademijos rūmams labai trūksta viešo sieninio veidrodžio (kaip tai turėtų būti ir paprastai būna visose panašaus pobūdžio viešose įstaigose), prie kurio Akademijos lankytojai, įėję, galėtų apsitvarkyti. Tokio būtino viešai įstaigai reikmens nebuvimas daro keistą kuone provincionališką įspūdį...“ [21, lap. 3].

laiku ir turtingas Bibliotekos knygų fondas tampa neprieinama studentams; jis siūlė išduoti knygas į namus ir net apkaltino Biblioteką slopinant ar sąmoningai užkertant kelią studentų savarankiškam moksliniam-tiriamajam darbui [21, lap. 2v–3]. Visgi Bibliotekos direkcija nepasidavė provokacijai ir pakartojė taisyklę, kad knygos į namus neišduodamos (pagal taisyklės knygos į namus buvo išduodamos tik MA darbuotojams, o kitų įstaigų darbuotojai knygas gamybiniam-tiriamajam darbui galėjo gauti tik išimtiniais atvejais, leidus Bibliotekos direktoriui [17, 29]). Šiuo atveju nebuvo paminėta, koks skaityklos laikas netenkino skaitytojo, bet greičiausiai jis sutapo su įprasta (iki 18 val.) darbo diena. 1953 m. rudenį mokslo metų pradžioje pasiūlyė skaitytojų pageidavimai grąžinti buvusį (iki 20 val.) katalogų darbo laiką: to prašė gamyklos vyresnysis inžinierius Miagkovas, Žemės ūkio ir paruošų ministerijos inžinierius (Z. B.?) bei Vilniaus I. Černiachovskio 4-osios vidurinės mišrios mokyklos⁷ pedagogas, darbe užsibūnantis iki 18–19 val. ir nebespėjantis užsisakyti reikalingos knygos [21, lap. 5]. Bibliotekos administracija iškart atsizvelgė į dirbančiųjų interesus ir sudarė jiems galimybę naudotis Biblioteka, jau kitą dieną pasirašydama rezoliuciją „Katalogų darbo laiką prailginti iki 20 val. pradedant 7. IX. 53“.⁸ Po kurio laiko, matyt, tokios darbo tvarkos atsisakyta, nes 1956 m. rudenį dirbantys skaitytojai vėl prašė pailginti katalogų kambario (su abėcėline kartoteka) darbo laiką nuo 18 iki 20 val. Šįkart skaitytojus teko nuvilti, o kliūtimi dėl katalogo prieinamumo tapo Bibliotekos patalpose įsikūręs MA prezidiumas: „Kol MA Prezidiumas išsikels neįmanoma abėcėlinį katalogą padaryti po darbo prieinamą, nes susieta tai su darbo laiko pakeitimu“ [21, lap. 8v]. Netrukus būklė pagerėjo: 1958 m. į naujas patalpas išsikėlus MA Prezidiumui ir Reikalų valdybai, tuo pačiu Biblioteka gavo daugiau kaip 600 m² papildomo ploto, todėl galėjo įsteigti Periodikos skaityklą, išplėsti kitus skyrius [19, 448–449], o abėcėlinį ir sisteminių katalogus įkurti Katalogų kambaryje (8-tas kambarys antrame aukšte) [17, 40–41]. Tuo pačiu pailgintas ir darbo laikas: Bendroji ir Periodikos skaityklos darbo dienomis dirbdavo net iki 22 val. (šeštadieniais ir šventinėmis dienomis – iki 18 val.), Senų, retų ir kartografinių leidinių skaitykla atitinkamai dirbdavo nuo 9 iki 18 val. (nuo 9 iki 15 val.), o Rankraščių – nuo 9 iki 20 val. (nuo 9 iki 15 val.) [17, 31–32]. Tad net ir ilgai dirbantiems skaitytojams buvo sudarytos puikios sąlygos naudotis Biblioteka.

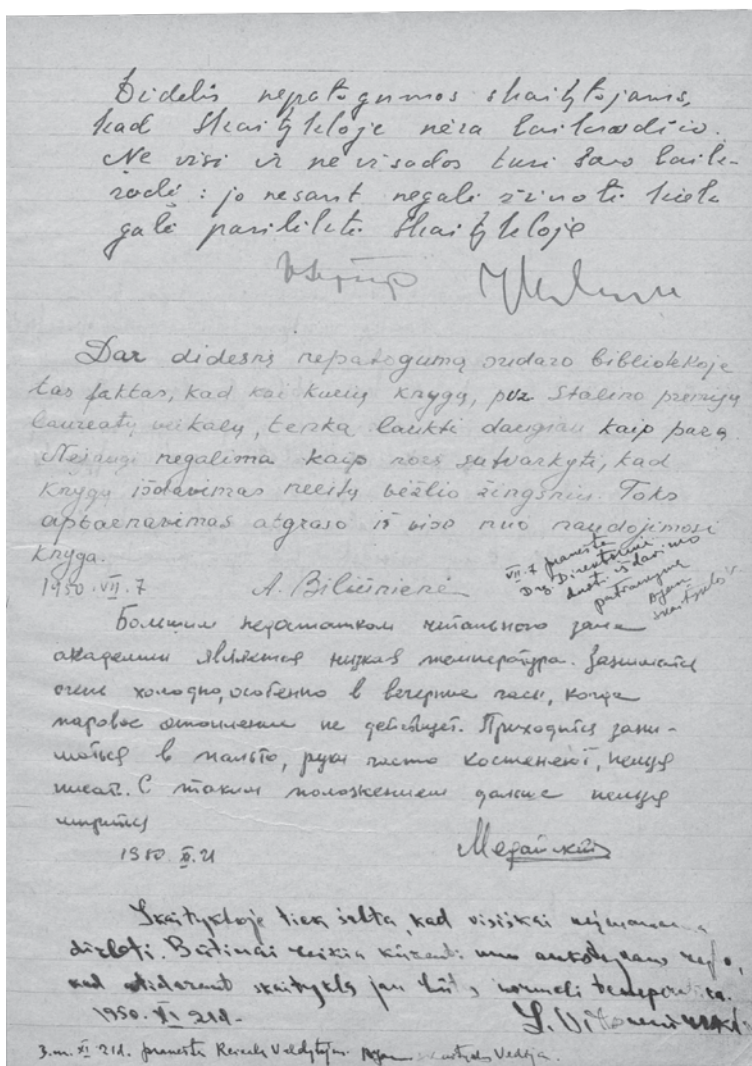
Skaitytojai „Pageidavimų knygoje“ pateikdavo ir konkrečių siūlymų dėl Bibliotekos katalogų. Antai, skaitytojas Paulauskas rūpinosi jį dominančios temos (automatinio reguliavimo teorijos ir jos taikymo atveju) išskyrimu sisteminiame kataloge, o kitas skaitytojas tiesiog pageidavo laisvesnių, neprigrūstų katalogo dėžučių (pavyzdžiui, periodinių leidinių rusų kalba dėžutės 2-5-BCEP ir kt.) [21, lap. 7–7v]. Lietuvos radijo muzikos redaktorius Stasys Baliūnas, pareiškęs konkrečių pastabų dėl muzikinio katalogo kartotekos tvarkymo ir pasiūlęs savo pagalbą⁸, sulaukė tokio pat išsamaus dviejų sisteminių katalogo darbuotojų atsakymo, kuriame atkreiptas dėmesys į skubotas skaitytojo išvadas, neapsižiūrėjimą, bet iš esmės pastabas ir siūlymus pripažino teisingais [21, lap. 9v]. Tad Biblioteka vertino skaitytojų pageidavimus dėl katalogų tvarkymo ir atsizvelgdavo į jų siūlymus: „[d]ažnai skaitytojai kelia teisingus ir pagrįstus reikalavimus, pvz. buvo prašoma įvesti tokie poskyriai, kaip: mechanizuotas kukurūzų apdirbimas, atskirų respublikų patirtis auginant kukurūzus, atomų ir molekulių struktūros ir t. t. Skaitytojai pageidavo katalogo schemos. Be to, buvo ir eilė kitų pasiūlymų. Skaitytojų pageidavimai yra laiku įvykdyti“ [15, lap. 42].

7 Dabar – Vilniaus Santaros gimnazija dėstomąja rusų kalba.

8 „Labai prašyčiau sutvarkyti muzikinio katalogo kartoteką. Dabar kortelės sudėtos be jokios tvarkos, todėl norint susirasti reikalingą veikalą tenka peržiūrėti visas korteles. Korteles reikėtų sudėti ne pagal autorius, kurie rašo apie kokį nors muzikos kūrinių ar muziką, bet pagal tų kūrinių autorių pavardes, nes kompozitoriai ir jų kūriniai plačiai žinomi, o autoriai kurie apie juos rašo ne. Pvz., skyrius „operinė ar teatro muzika“ turėtų būti sudėtas pagal operų autorių: Bize, Verdi, Čaikovskis ir t. t. pavardes. Turėtų būti skyrius – atlikėjai, taip pat sudėtas pagal atlikėjų, o ne apie juos rašančių pavardes. Tokius skyrius, kaip „Stalino premijos laureatai“ reikėtų visai išimti, nes pati premija yra pakeista. [...] Jei kiltų kokių neišskumų visada mielai padėčiau. Telefonas – 21462“, [21, lap. 9–9v].

Bibliotekininko, skaitytojams nešančio knygas, šaržas. [„Akademijos bibliotekininkas“: sienlaikraštis], 1958 m. saus. 25, nr. 1. LMAVB RS, F75-429, lap. 52.

LMAB skaitytojų „Pageidavimų knygos“ fragmentas. [Vilnius], 1950. LMAVB RS, F75-277, lap. 2.

LMAB katalogų kambarys. [Vilnius], 1949.
LMAVB RSS, Fg.1-1897/1.

LMAB Bendroji skaitykla. [Vilnius], 1959.
LMAVB RSS, Fg.1-1896/1951-1974/22.

LMAB skaitykla. [Vilnius], 1957. LMAVB RSS, Fg.1-1896/1951-1974/8.

„Knygoje“ skaitytojai rašė pageidavimus ir dėl konkrečių leidinių užsakymų. Antai, 1955 m. mokslo darbuotoju prisistatęs skaitytojas siūlė Bibliotekai užsakyti jį dominančius užsieninius leidinius („Beiträge zur Klinik der Tuberculose“, „American rev. of tuberculosis“ ir „Revue de la tuberculose“), tačiau sulaukė neigiamo atsakymo („Kadangi Eksperim. medicinos institutas nenagrinėja tuberk. problemų, o žurnalai yra užsakomi pagal pagrindines institutų tiriamąsias problemas, šių žurnalų Prezidiumas neužsakė“ [21, lap. 7]). Kitas skaitytojas nurodė LMAB fondų komplektavimo trūkumus, įspėdamas, kad neužsakydama tam tikrų leidinių, kuriais domisi „šimtai Vilniaus gamyklų ir įmonių“, Biblioteka ir visa MA lieka gamyklų gamybinio darbo nuošalyje⁹. (Pasak Bibliotekos pateikto atsakymo, vienas iš minimų leidinių jau yra užsakytas, be to, užsakant leidinius atsižvelgiama į MA institutuose tiriamas temas). Tiesa, kaip tik aptariamuoju laikotarpiu pagal sovietmečio ideologiją LMAB pradėjo bendradarbiauti su „didžiųjų komunizmo statybų užsakymus“ [4] vykdančių įmonių ir kolūkių bibliotekomis¹⁰: siūlė naudotis Bibliotekos fondais, siuntė specialias bibliotekėles, mokslinės-techninės literatūros naujienas, kvietė į ekskursijas ir kt. [1]. Tad atsižvelgiant į tuometinę ideologiją, toks kaltinimas buvo neteisingas ir net pavojingas.

LMAB skaitytojų „Pageidavimų knygoje“ liko užrašyti nesklandumai dėl užsakymų. Antai 1952 m. disertantė Nikolajeva iš tuometinio Leningrado valstybinio universiteto aptarnaujančiam personalui linkėjo daugiau dėmesingumo skaitytojams [21, lap. 4], nes jos skaitytojas 1941 m. laikraščio „Труженик“ komplektas netikėtai buvo gražintas į fondus. Bibliotekos vadovybė iškart sureagavo ir nurodė „įspėti drg. Marmonaitę, kad daugiau kreiptų dėmesį į skaitytojų aptarnavimą“ [21, lap. 4–4v], tuo sukeldama kito skaitytojo nuostabą („Pervertus knygą, tenka nusistebėti direktoriaus rezoliucija. Kiek pastebėta mūsų kolektyvo, kurie lankosi MA skaitykloje, darbuotoja Marmokaitė [sic!] 11, M. skaitytojus aptarnauja, mandagiai, greit ir gerai“ [21, lap. 4v]). Dėl nesusipratimo piktinosi ir nuolatinis skaitytojas (pedagogas?): darbui būtina ir visą pusmetį nuolat jo naudota knyga „Сборник диктантов“ netikėtai buvo kažkam išduota, o jam pasiūlyta užsisakyti iš naujo [21, lap. 4v]. Dėl šeštadienį užsakyto ir pirmadienį dar neatnešto leidinio „Промышленно-экономическая газета“ piktinosi Chemijos ir cheminės technologijos instituto mokslinis sekretorius, technikos mokslų kandidatas Aleinikovas, o skaityklos vedėjai A. Janulevičiūtei teko raštu smulkiai paaiškinti šį nesusipratimą [21, lap. 11v].

Kaip matyti, skaitytojų aptarnavimo darbo trūkumus Biblioteka stengėsi ištaisyti ir atsižvelgti į skaitytojų poreikius, kurie nuolat keitėsi. Štai 1950 m. skaitytoja A. Biliūnienė pasiskundė, kad Stalino premijų laureatų veikalų tenka laukti daugiau kaip parą [21, lap. 2], ir skaityklos vedėjos A. Janulevičiūtės prašymu Bibliotekos direkcija iškart davė „išdavimo patvarkymą“. Po kelių metų skaitytojas S. Baliūnas pasiūlė būtent šį sisteminio katalogo skyrių apskritai panaikinti, nes pati premija yra pakeista [21, lap. 9v], ir Biblioteka su tuo sutiko. Iš tų kelių įrašų atsiskleidžia, kaip keitėsi sovietinė ideologija, laikmečio ir skaitytojų poreikiai.

9 „Просто удивляет, что АН. – Лит. ССР не получает основное издание института технико-экономической информации Академии Наук СССР, издания периодического выпускаемого уже десятками лет и получившего широкое признание. Я говорю о картотеке ТЭКСО. Эту ошибку необходимо немедленно исправить т-к ею интересуются сотни заводов и предприятий Вильнюся. Невыписан так-же журнал „Изобретательство в СССР“. Библиотека да и сама Академия Лит. ССР как то стоит в стороне от производственной жизни столичных заводов, не популизует их опыт“ [21, lap. 8].

10 „Centrinė biblioteka, atsiliepdama į Partijos raginimą, nuo 1950 m. išplėtė ryšius su Vilniaus ir artimesnių vietovių pramonės įmonių ir kolūkių bibliotekomis, suorganizavo jose kilnojamąsias bibliotekėles, tarpbibliotekinio abonemento keliu aprūpino literatūra, rengė atitinkamas bibliografijas bei teikė metodinę paramą. 1965 m. biblioteka aptarnavo 232 bibliotekas, pramonės įmones ir kitas įstaigas, išduodama joms literatūrą tarpbibliotekinio abonemento būdu“ [19, 445].

11 Taip yra tekste: Marmonaitė ir Marmokaitė.

„Pageidavimų knygoje“ skaitytojai ne tik skundėsi, kėlė trūkumus ir reikalavimus, bet ir išreiškė padėkas, pagyras Bibliotekai. Iš šios Knygos matyti, kad skaitytojams buvo labai svarbi atvira prieiga prie leidinių (pavyzdžiui, Valstybinio istorijos-revoliucijos muziejaus skyriaus vedėjas 1952 m. pageidavo, kad Liaudies demokratijos šalių literatūra būtų prieinama ir neužrakinta, kaip ir kita periodika [21, lap. 4]). Atsiliepdama į skaitytojų poreikius, Biblioteka siekė vis labiau atverti savo fondus, kas tuomet dar buvo naujovė: „Iš visų respublikos mokslinių bibliotekų bene pas mus plačiausiai organizuotas laisvas naudojimas fondais“ [27] (deja, tuo pačiu teko susidurti su iššūkiais dėl nesąžiningų skaitytojų [13]). „Pageidavimų knygoje“ skaitytojai ne kartą dėjuos ir dėkojo dėl atvirai eksponuojamos naujausių knygų ir žurnalų parodos Bibliotekoje [21, lap. 6]. Nuolatinė naujų knygų ekspozicija¹² atskirame kambaryje greta skaityklos pradėjo veikti nuo 1955 m. pabaigos. Joje eksponuoti visi (nauji ir seni) kas savaitę į Bibliotekos fondus patenkantys leidiniai [11, 50–51]. Ši ekspozicija pasirodė ypač aktuali skaitytojams. Bibliotekos sienlaikraštyje skaitytoja A. Biliūnienė dėkojo už šį „knygų naujienų skyrių, kurį gerai tvarko drg. Bielinis. Greitas naujausių knygų skaitytojui parodymas ne kataloginėse kortelėse, bet suteikiant galimumą paimti knygą į rankas, ją pavartyti ir akivaizdžiai su ja susipažinti, yra vienas geriausių būdų naujoms knygoms propaguoti tarp skaitytojų“ [8]. Tad skaitytojai ypatinai dėjuos galimybe pavartyti naujas knygas, o už poros metų ekspoziciją kasdien aplankydavo po 40–50 žmonių [5, 22]. Ilgametis (nuo 1950 m.) LMAB skaitytojas Arnoldas Piročkinas savo atsiminimuose taip pat paminėjo naujų knygų parodą kaip vieną didžiausių Bibliotekos privalumų bei pabrėžė jos fondų turtingumą lyginant su kitomis bibliotekomis: „Biblioteka mane pirmiausia traukė savo naujienų ekspozicija: čia galėdavau tiesiogiai susipažinti su naujausia humanitarine literatūra, kurios kitos Vilniaus bibliotekos dažniausiai negaudavo“ [23]. Tuo dėjuos ir kiti 6 dešimtmečio LMAB skaitytojai: „Čia galima gauti tinkamos mokslinės literatūros, taip pat galima gauti čia tokių knygų kurios reikalingos ir kur negalima gauti kitose bibliotekose“ [21, lap. 6v]. Mokslinei bibliotekai tai buvo ypač svarbus veiksnys pritraukiant ir aptarnaujant tyrėjus.

Šiais laikais itin pabrėžiama bibliotekininko reikšmė bibliotekos įvaizdžiui ir vartotojų aptarnavimo kokybei [25, 101] LMAB buvo suvokiama jau ankstyvuoju sovietmečiu. „Viso bibliotekos darbo veidrodis yra skaitykla. Iš jos visuomenė sprendžia apie biblioteką“ [2], – dar 1950 m. Bibliotekos sienlaikraštyje rašė direktoriaus pavaduotojas Tadas Adomonis. LMAB skaitytojai Biblioteką vertino, dėjuos geru, greitu skaitytojų aptarnavimu (Vilniaus grožinės literatūros leidyklos vyresniojo redaktoriaus D. Urbo, Valstybinio istorijos revoliucijos muziejaus skyriaus vedėjo įrašai [21, lap. 4]). Tiesa, pasitaikė ir nusivylimo dėl lėto knygų išdavimo (Stalino premijų laureatų veikalų ilgai laukusi A. Biliūnienė piktinosi: „Toks aptarnavimas atgraso iš viso nuo naudojimosi knyga“ [21, lap. 2]). „Pageidavimų knygoje“ padėkas įrašė Vilniaus valstybinio universiteto III kurso studentai: už dėmesį ir gerą, greitą studentijos aptarnavimą visa reikiama literatūra, skaityklos jaukumą ir tylą; dėmesingą ir jautrų požiūrį į skaitytoją; jaunųjų mokslininkų kolektyvas taip pat dėjuos dėl galimybės naudotis „akademikams skirta skaitykla (kabinetu)“ ir puikių darbo sąlygų sudarymu [21, lap. 3v, 4, 5]. Tad studentai ir jauni tyrėjai ypač vertino jiems suteiktą galimybę skaityti MA bibliotekoje.

12 Naujų knygų paroda veikė jau pokariu, bet knygos buvo keičiamos retai. Bibliotekos direktorius J. Jurginis Mokslų akademijos visuotiniame susirinkime (1948 m. sausio 12 d.) aiškino: „Visos aktualios knygos skaitytojui turėtų būti parodytos, bet tas darbas atliekamas netikusiai, be nusivokimo savo darbe. Mes negalime parodyti visų knygų, nes per dieną mes jų gauname daugiau kaip šimtą. Prieita išvada, kad knygas turime keisti per savaitę, išstatant pačias charakteringiausias. Dabar galime įsitikinti, kad ta vitrina pakeičiama per pusę metų vieną kartą. Šiandien kai kurios ten išdėstytos knygos nėra aktualios, turėtų būti kitos – aktualesnės. Bibliotekos bendradarbis, neturėdamas politinės ideologinės nuovokos, daugeliu atvejų savo darbo neatlieka“ [18, 70].

Bibliotekos skaitytojas A. Piročkinas, gerais žodžiais minėdamas skaitytojų aptarnavimą LMAB, prisiminimuose rašė: „Kiekvienos bibliotekos įvaizdį lemia ne vien jos fondai ar techninė įranga, bet gal net labiausiai jos darbuotojai, jų paslaugumas, nuoširdumas padėti skaitytojui surasti spaudinių jūroje reikiamą knygą“ [23]. Bibliotekos personalui gražių žodžių negailėjo ir kiti XX a. 6 dešimtmečio skaitytojai. „Pageidavimų knygoje“ bene daugiausiai pagyrų ir dėkingumo sulaukė bibliografe Jadvyga Basijokaitė (pavyzdžiui, „už suteiktą literatūrą iš parankinio fondo meno saviveiklą liečiančiais klausimais“), džiaugtasi jos „[...] atsinešimu į darbą, geru, greitu skaitytojų aptarnavimu, sugebėjimu greitai nurodyti tinkamą literatūrą“ [21, lap. 8v, 6v]. Gamtos mokslų skyriaus redaktorė A. Biliūnienė, save pavadinusi „labai dažna ir kapringa skaitytoja“, džiaugėsi: „Drg. J. Basijokaitė labai greit aptarnauja klientus, yra visados itin maloni ir paslaugi. Labai dažnai man tenka varginti drg. Basijokaitę prašant jos patarnavimų – duoti tą ar kitą enciklopedijos skyrių bei tomą ar parankinės literatūros knygas. Ji visad maloniai išpildo kiekvieną prašymą. Jeigu Prezidiumo nariams ar man asmeniškai reikia knygos, visad pasistengia paskubinti užsakymą“ [21, lap. 10]. Ne kartą dėkota ir Motiejui Strimaičiui (pavyzdžiui, Chemijos mokslų kandidatė O. Galdikienė dėkojo už „greitą ir gerą aptarnavimą moksline literatūra per 1956 metus“ [21, lap. 10]). Didelę darbo patirtį įvairiose TSRS ir užsienio šalių skaityklose esą turintis skaitytojas iš Ukmergės už išskirtinį mandagumą, norą padėti skaitytojui, paslaugumą dėkojo skaityklos vedėjai A. Janulevičiūtei, bibliotekininkėms Elenai Rakauskienei ir Voksnaitei, bibliografei J. Basijokaitei, M. Strimaičiui ir Gorliko [21, lap. 10–10v]. Iš Minsko atvykusi TSRS kompozitorių sąjungos narė L. Mucharinskaja 1960 m. sausį nuoširdžiai dėkojo A. Janulevičiūtei, M. Strimaičiui, Viktorijai Dičiuvienei, Kanapeckienei, Pilkai, Šimkutei, kurie buvo ypač dėmesingi, nenuilstantys ir per trumpą laiką pateikė daug senųjų baltarusiškų knygų [21, lap. 11v]. Dėkingi skaitytojai įrašydavo ir linkėjimų Bibliotekos kolektyvui – geros sveikatos, kūrybinių pasiekimų pakankamai kruopščiam ir sunkiam darbe [21, lap. 11].

Taigi, kaip pagrindinį uždavinį keldama skaitytojų aptarnavimą¹³, Biblioteka buvo atvira skaitytojų siūlymams ir ne kartą ragino juos savo nuomonę užrašyti „Pageidavimų knygoje“ bei sienlaikraštyje [9; 24, lap. 35, 37]. Aptartoje „Knygoje“ įrašytas pavienes pastabas papildė skaitytojų nusiskundimai sienlaikraštyje „Akademijos bibliotekininkas“: esą naujos knygos ekspozicijoje pasirodančios pavėluotai; parodose knygos neskaitomos, vengiant ardyti vitrinos tvarką (pasiūlyta trumpinti parodų laiką); vienas žmogus nespėjantis greitai atnešti visų knygų (siūlytas antras „nešiotojas“, ypač nuimant knygas iš parodų); perkrauta planiniu darbu fotolaboratorija nepajėgianti vykdyti skaitytojų užsakymų; neaiški knygų naudojimosi tvarka ekspozicijoje ir kt. [6; 7]. Taip per kritiką ir savikritiką – „tarybinės visuomenės tikrąją varomąją jėgą“ [18, 14–15] – buvo stengiamasi gerinti skaitytojų aptarnavimą.

Tad Bibliotekos pradėtas dialogas su skaitytojais raštu ir žodžiu (per asmeninius pokalbius, skaitytojų konferenciją [12]) padėjo išgirsti skaitytojų poreikius, atsiliepti į juos ir žingsnis po žingsnio eiti į šiuolaikinę biblioteką: „Žodžiu, pageidavimų yra daug ir apie daugumą jų sužinėjusi bibliotekos vadovybė ir darbuotojai stengsis patenkinti, tik svarbu, kad toki pageidavimai būtų laiku pareikšti. Trūkstančių knygų sąrašai sudaromi ir pateikiami Komplektavimo sektoriui, knygos iš parodų išduodamos jei kam reikia, fotolaboratorija praplečiama ir naujai įrengiama, kad galėtų daugiau padaryti fotonuotraukų ir t. t. Juk visiems svarbu, kad darbas eitų sklandžiau,

13 „Prie progos turime pasakyti, kad biblioteką domina ir kiti esminiai bibliotekos darbo klausimai. Sakysim: ar patenkina skaitytojus mūsų b-kos fondų komplektavimas, ko trūksta mūsų katalogams (sisteminiams, abėcėliniams, periodikos) ir kartotekoms, ar patenkinamai aptarnauja bibliografinėmis informacijomis, literatūra, išrašoma tarpbibliotekinio abonemento tvarka, skaitytojų pageidavimai dėl parodų, knygų ekspozicijų, ar naudojasi skaitytojai žurnalinių straipsnių kartoteka, ar tinkamai aptarnaujama retų spaudinių ir rankraščių medžiaga ir t. t. Bibliotekos vadovybė pageidautų, kad skaitytojai tartų savo žodį tais klausimais, surištais su pagrindiniu bibliotekos uždaviniu – skaitytojų aptarnavimu“ [9].

greičiau ir kad tarybinis mokslininkas ir gamybininkas-racionalizatorius būtų patenkintas jo aptarnavimu mokslinėje bibliotekoje“ [7].

Apibendrinimas. XX a. šeštuoju dešimtmečiu LMAB augo ir ieškojo savo vietos, buvo atvira skaitytojų pageidavimams bei siūlymams, juos skatino. 1950–1960 m. pildyta „Pageidavimų knyga“ tapo vienu iš būdų Bibliotekos ir skaitytojų ryšiui palaikyti, per kurį atsiskleisdavo skaitytojų lūkesčiai ir poreikiai. Aptariamoje „Knygoje“ išryškėjo skaitytojų keliamos ūkinio-techninio pobūdžio (fizinės priemonės) negerovės: šilumos, tylos, šviesos trūkumas, rūbinės darbo tvarka, gėlių nepriežiūra ir kt.; remiamasi ir skaitytojų sveikatos prioritetu, higienos reikalavimais. Kiti skaitytojų pageidavimai (dėl viešo laikrodžio, veidrodžio įrengimo, viršutinių drabužių ir kaliošų palikimo rūbinėje) gyvai atskleidžia ankstyvojo sovietmečio bibliotekos kasdienybę ir inteligentų, mokslo žmonių gyvenimo būdą. „Pageidavimų knygoje“ šiek tiek daugiau būta dalykinio pobūdžio (intelektinės priemonės) pageidavimų ir konkrečių siūlymų (dėl Bibliotekos darbo valandų, katalogo tvarkymo ir kt.), tad nuolatiniai skaitytojai taip pat darė poveikį Bibliotekai ir padėjo jai rasti savo vietą visuomenėje. Biblioteka buvo atvira skaitytojų pageidavimams, skatino išsakyti savo nuomonę, o sulaukusi pagrįstų skaitytojų pasiūlymų ir kritikos, stengėsi reaguoti ir atsižvelgti, kaip rodo „Pageidavimų knygoje“ įrašyti Bibliotekos vadovybės ir darbuotojų atsakymai. Nežiūrint kitokios „Knygos“ paskirties, joje netrūksta ir skaitytojų pagyrimų Bibliotekai, kurią jie vertino dėl tylos, jaukumo, turtingų fondų, naujų knygų ekspozicijos, dėkojo personalui už gerą, greitą, malonų aptarnavimą, jautrų ir mandagų požiūrį į skaitytojus. Taigi, „Pageidavimų knyga“ ne tik išryškina (besikeičiančius) skaitytojų poreikius, bet ir atskleidžia Bibliotekos rūpestį skaitytojais, patogiu ir kokybišku jų darbu.

ŠALTINIAI IR LITERATŪRA

1. ADOMONIS, Tadas. Nauji mūsų ryšiai su gamyba. [*Akademijos bibliotekininkas*: sienlaikraštis], 1952, gruod. 31, nr. 12 (37). LMAVB RS, F75-414, lap. 1.
2. ADOMONIS, Tadas. Po atostogų. [*Akademijos bibliotekininkas*: sienlaikraštis], 1950, rugs. 14. LMAVB RS, F75-410, lap. 4.
3. ADOMONIS, Tadas. Saugokime bibliotekos turtą. [*Akademijos bibliotekininkas*: sienlaikraštis], 1950, birž. 15, nr. 4 (9). LMAVB RS, F75-410, lap. 2.
4. BARONAS, M. Bibliotekos iniciatyva. *Tiesa*, 1952, saus. 17, nr. 14, p. 1. ISSN 0233-3147.
5. BASIULIS, Jonas. Informavimas apie naujai gaunamas knygas Lietuvos TSR Mokslų akademijos Centrinėje bibliotekoje. *Bibliotekų darbas*, 1957, nr. 1, p. 20–22. ISSN 0135-6143.
6. BIELINIS, Alfonsas. Rašykime savo pageidavimus. [*Akademijos bibliotekininkas*: sienlaikraštis], [1958, saus. 25, nr. 1]. LMAVB RS, F75-428, lap. 4 [teksto pradžia].
7. BIELINIS, Alfonsas. [Rašykime savo pageidavimus]. [*Akademijos bibliotekininkas*: sienlaikraštis], 1958, saus. 25, nr. 1. LMAVB RS, F75-429, lap. 52 [teksto pabaiga].
8. BILIŪNIENĖ, A. Skaitytojas apie naujų knygų ekspoziciją. [*Akademijos bibliotekininkas*: sienlaikraštis], [1955, rugpj. 24, nr. 7 (68)]. LMAVB RS, F75-423, lap. 18.
9. GALVYDIS, Juozas. Atsakymai skaitytojams. [*Akademijos bibliotekininkas*: sienlaikraštis], 1956, lapkr. 26, nr. 11 (81). LMAVB RS, F75-425, lap. 53.
10. GALVYDIS, Juozas. Darbas skaitykloje. [*Akademijos bibliotekininkas*: sienlaikraštis], [1957, geg. 30, nr. 6 (88)]. LMAVB RS, F75-426, lap. 26.
11. GUDAVIČIŪTĖ, A. Atviri fondai skaitytojams LTSR mokslų akademijos Centrinėje bibliotekoje. *Bibliotekininkystė ir bibliografija*. Lietuvos TSR mokslų akademija. Centrinė biblioteka. Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 1963, t. 2, p. 45–55.
12. GUDAVIČIŪTĖ, A. Skaitytojų konferencija. [*Akademijos bibliotekininkas*: sienlaikraštis], 1960, sausis, nr. 1. LMAVB RS, F75-431, lap. 3–4.
13. JANULEVIČIŪTĖ, Adolfiną; BARONAS, M. Dėl nesąžiningų skaitytojų. [*Akademijos bibliotekininkas*: sienlaikraštis], 1957, kovo 8, nr. 3 (85). LMAVB RS, F75-426, lap. 15.
14. KAMINSKAS, Vincas. Iš Kultūros darbuotojų profsąjungos Respublikinio komiteto plenumo. [*Akademijos bibliotekininkas*: sienlaikraštis], 1955, rugs. 28. LMAVB RS, F75-423, lap. 29–30.
15. KAZLAUSKAS, A. Skaitytojas, knygos ir sisteminis katalogas. [*Akademijos bibliotekininkas*: sienlaikraštis], 1955, lapkr. 4, nr. 11 (70). LMAVB RS, F75-423, lap. 42–43.
16. *Lietuvos mokslų akademijos biblioteka: paveldas ir raida, 1557–2007*: bibliografijos rodyklė. Sudarė Elena Stasiukaitienė. Vilnius: Lietuvos mokslų akademijos biblioteka, 2009. 426 p. ISBN 978-9986-08-047-3.
17. *Lietuvos TSR mokslų akademijos Centrinė biblioteka*. Sudarė Adofas Ivaškevičius. Vilnius: Laikraščių ir žurnalų leidykla, 1959. 82 p.
18. *Lietuvos TSR mokslų akademijos žinynas*. Vyriausiasis redaktorius Juozas Žiugžda. Vilnius: Valstybinė enciklopedijų, žodynų ir mokslo literatūros leidykla, 1948. T. 3. 136 p. ISSN 1822-5772.
19. MARCINKEVIČIUS, Juozas. Centrinė biblioteka. In: *Lietuvos TSR mokslų akademija, XXV*. Vilnius: Mintis, 1967, p. 433–452.
20. MIKŠYTĖ, R. Skaitykloje reikia tylos! [*Akademijos bibliotekininkas*: sienlaikraštis], 1956, lapkr. 3, nr. 9 (80). LMAVB RS, F75-425, lap. 50–51.
21. [*Lietuvos TSR mokslų akademijos Centrinės bibliotekos skaitytojų atsiliepimai ir pageidavimai*]. [Vilnius], 1950–1960. LMAVB RS, F75-277. 11 lap.
22. NARBUTAS, Sigitas. Bibliotekos kelias: Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka, 1912–2012. *Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka*, 2015, [t.] 2011/2012, p. 15–40. ISSN 1648-9772.
23. PIROČKINAS, Arnoldas. Bibliotekos įvaizdį lemia ne vien jos fondai. *Lietuvos mokslų akademijos biblioteka*, 2009, [t.] 2005/2006, p. 203. ISSN 1648-9772.
24. SASNAUSKAS, K. Keletas pastabų... [*Akademijos bibliotekininkas*: sienlaikraštis], 1959, birželis/liepa, nr. 6/7. LMAVB RS, F75-429, lap. 35–37.

25. TAMOŠIŪNAITĖ, Genovaitė, KVIETKAUSKIENĖ, Rimalda, JASKONIENĖ, Dalia. *Biblioteka: teorijos ir praktikos pradmenys*. Vilnius: Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, 2006. Sąs. 4, Informacinė veikla. Vartotojų aptarnavimas. Rinkodara. 174 p. ISBN 9955-541-52-0.
26. TRUSKA, Liudas. Glavlito veikla Lietuvoje 1940–1947 metais. *Lietuvos istorijos metraštis*, 1997, [t.] 1996, p. 216–241. ISSN 0202-3342.
27. TUPČIAUSKAS, Romualdas. Kelios pastabos apie laisvą naudojamą fondais. [*Akademijos bibliotekinininkas: sienlaikraštis*], 1959, nr. 12. LMAVB RS, F75-429, lap. 57–58.

GITA DRUNGILIENĖ

“For a library, knowing the wishes of its readers is of great importance”: the Library of the Lithuanian Academy of Sciences in the eyes of its readers in 1950–1960

Summary

The main and most important function of a modern library is the provision of the reader (user) services, therefore the dialogue between the library and its readers becomes progressively more significant. Even back in the early Soviet time period, the Wroblewski Library of the Lithuanian Academy of Sciences (then the Library of the Academy of Sciences of the Lithuanian SSR) sought to receive feedback from its readers in order to learn more about the readers' needs and expectations and to respond to them appropriately. The article analyzes the “Book of Suggestions” containing readers' feedback from 1950–1960. This A4 format notebook consists of 10 folia filled with handwriting and contains 56 suggestions, complaints and notes of thanks written in Lithuanian and Russian (the latter comprise a third of all the inscriptions). Based primarily on this source, the article aims to look at the Library with the eyes of its readers in 1950–1960: to provide insights into their expectations and needs, and to find out how they evaluated reader services and what they deem important in the Library.

The analysis of the “Book of Suggestions” and other sources shows that the Library was open to feedback, while the “Book”, being instrumental in finding out readers' needs and expectations, became one of the ways to achieve dialogue between the Library and the reading community. The “Book of Suggestions” throws light on technical (physical access) issues raised by the readers: insufficiency of heating, quiet, and light; work routines of the cloakroom; neglect of the houseplants, etc. The arguments put forth by the readers include such considerations as their health priorities and hygiene requirements. Other readers' suggestions (mounting a public clock and a mirror, permission to leave coats and galoshes in the cloakroom) throw a vivid light onto the everyday life of the Library and the scientific intelligentsia in the early Soviet period. The “Book of Suggestions” contains even more wishes and concrete proposals regarding various professional (intellectual access) issues, for example, the Library's working hours or the organization of the catalogue. In this way, regular readers influenced and formed the face of the Library. The Library not only made effort to receive feedback, but also would respond to it and would comply with those wishes, proposals and criticism, which were well-founded. This is shown by the responses by the staff of the Library inscribed in the “Book of Suggestions”. In addition to the above-mentioned kind of messages, the Book contains numerous praises of the Library, highly appreciated by the readers because of the quiet and coziness, the copious collections, the new arrivals exhibition. The readers would thank the staff for the fast and polite service, for the sensitive and pleasant attitude. Therefore, the “Book of Suggestions” not only gives insight into the ever-changing readers' needs, but also shows the care displayed by the Library towards its readers, the efforts taken by the staff to provide the best conditions for their work.

Keywords: Wroblewski Library of the Lithuanian Academy of Sciences; readers; reader services; reading room; “Book of Suggestions”.